

Novi Sad, 13. februara 2014. godine

„KAKAV USTAV JE SRBIJI POTREBAN?“

Izveštaj sa javne rasprave

Iako se mišljenja u pogledu konkretnih rešenja pojedinih pitanja, pre svega izbornog sistema i horizontalne i vertikalne podele vlasti u Srbiji razlikuju, predstavnici svih političkih partija koji su prisustvovali javnoj raspravi „**Kakav ustav je Srbiji potreban?**“ dele stav da je Ustav Republike Srbije neophodno promeniti i da je bitno to učiniti na način koji će omogućiti da se svi relevantni društveni činioци angažuju u postizanju konsenzusa oko rekonstruisanja normativno-političke zajednice. Osim toga, predstavnici političkih partija saglasni su da je inkluzivna javna rasprava najbolji način za postizanje tog konsenzusa i obezbeđivanja

legitimiteta novog Ustava, zbog čega je izuzetno važno što se o tome već razgovara.

Na javnoj raspravi, koja je organizovana povodom predstavljanja izveštaja politike (eng. Policy Brief) „**Neophodnost promene ustava Republike Srbije: položaj i značaj Narodne skupštine**“, govorili su predstavnici većine relevantnih političkih partija na nivou Autonomne pokrajine Vojvodine – Demokratska stranka (DS), Savez Vojvodjanskih Mađara (SVM), Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV), a prisustvovali i predstavnici Srpske napredne stranke (SNS) i Liberalno demokratske partije (LDP).

Cilj izveštaja politike „Neophodnost promene ustava Republike Srbije: položaj i značaj Narodne skupštine,“ koji je nastao u okviru projekta „**Iščekujući novi Ustav**“, jeste da ukaže na ključne elemente koji se tiču zakonodavnog tela i njegove uloge u postupku nužne promene ustava: uloga u postupku ustavne revizije, promena u sastavu Narodne skupštine, promena njenih ustavnih i zakonskih nadležnosti i redefinisane političkog sistema u celini.

Zoran Stojiljković, profesor Fakulteta političkih nauka, otvorio je raspravu konstatujući da je trenutni Ustav promašen i da je ključno pitanje kako će novi ustav biti donet. „Svi smo svesni da postoji bar 100 razloga za promenu ustava, odnosno za funkcionalniju i održiviju političku zajednicu i mi smatramo da danas u Srbiji postoji trenutak za novi ustav“, rekao je Stojiljković.

Vladimir Džamić, zamenik predsednika Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji i autor izveštaja politike, ukazao je na ključne pozicije i stavove koje su predstavljene u radu. On je istakao da je promena ustava samo pitanje vremena i podsetio na razloge zbog kojih bi ta promena trebalo da podrazumeva donošenje potpuno novog ustava, u čemu će u svakom slučaju ključnu ulogu imati Narodna skupština Republike Srbije (NSRS), kao institucija koja je nosilac ustavotvorne i zakonodavne vlasti.

„Promena ustava jeste uslovljena procesom evropskih integracija, ali ustav nije potrebno promeniti samo da bi se usaglasio sa dostignutim evropskim standardima, već kako bi se otklonile anomalije sistema koje su institucionalizovane 2006. godine“, poručio je Džamić.

Položaj NSRS je u okviru novog ustava potrebno drugačije urediti na više nivoa i iz više razloga. Ovo se pre svega odnosi na promenu njenog sastava u pogledu broja poslanika, tako da taj broj bude demografski, ekonomski i politički opravdan i omogućava efikasan rad, kontrolu i transparentnost zakonodavnog tela. Takođe, treba obezbediti da poslanici ni pod kojim uslovima ne mogu poveriti mandat političkoj stranci koja ih je kandidovala.

„Podsetio bih takođe da se jedina zvanična inicijativa za promenu dela Ustava u novije vreme odnosila upravo na smanjene broja poslanika i da je to je bila inicijativa Srpske napredne stranke koja je 2012. godine, predvođena tadašnjim predsednikom Tomislavom Nikolićem, predala zahtev i 305 000 potpisa građana da se broj poslanika smanji za pola,“ podsetio je Džamić.

Prema mišljenju Džamića, ako izuzmemo predstavničku funkciju, sve ostale funkcije parlamenta treba, u manjoj ili većoj meri, promeniti ili dopuniti u postupku revizije ustava. Zakonodavnu funkcija parlamenta treba unaprediti promenama ustavnih normi koje će omogućiti smanjenje previsokog praga za zahtev za narodnu inicijativu i učešće građana u legislativnom procesu. Izbornu funkciju Narodne skupštine treba izmeniti i to u kontekstu promene čitavog političkog sistema i posebno, horizontalne podele vlasti što bi u praksi značilo da politički sistem Republike Srbije bude čisto parlamentarni, sa ceremonijalnom ulogom šefa države. Takođe neophodno redefinisati ulogu parlamenta u pogledu sudske vlasti i odnosu prema nezavisnim regulatornim telima, a postupak ustavne revizije treba iskoristiti kako bi se proširio i odeljak o sprovođenju samog postupka za promenu Ustava odnosno kako bi se predvidela obaveza o sprovođenju javne rasprave i vremenu njenog trajanja koje ne bi trebalo da bude kraće od 60 dana.

“Politička kultura u našoj zemlji je dovoljno sazrela i jedino putem dijaloga možemo da vlasti i opozicije možemo da ostvarimo napredak i dođemo do optimalnog rešenja.” Raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora i formiranje nove idealna je prilika za formiranje zakonodavnog tela koje će, kako Džamić ističe, “pokrenuti inkluzivnu raspravu o ustavnoj reformi”.

Svetozar Čiplić, docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, rekao je da je Srbiji za početak potreban pismen ustav, a da su parlamentarizam i decentralizacija dva ključna pitanja. **„Izborni i parlamentarni sistem mora biti takav da sačuva suverenu volju građana i spreči situacije u kojima se dešava da u parlament ulaze stranke koje nisu dobili podršku građana ili nisu čak ni postojale u trenutku izbora, što je bio slučaj u prošlosti. On mora da podrazumeva neposredniju vezu između građana i parlamenta i što manje posredovanje partija,“** rekao je Čiplić i dodao da bi ovo mogao da omogući većinski izborni sistem ili proporcionalni sa efektom većinskog sistema. Po njegovom mišljenju teritorija Srbije trebala bi da bude organizovana u (asimetričnim) autonomnim pokrajinama ili kombinacijom autonomnih pokrajina i drugostepene lokalne samouprave na šta bi ustavotvorac morao da se obaveže striktnim rokovima što je, po njegovim rečima, jedini način da dobijemo dovršenu državu.

Ištvan Pastor, predsednik Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine i predsednik Saveza vojvođanskih Mađara, naglasio je izuzetan značaj, ali i izuzetnu delikatnost pitanja promene ustava, zbog čega je, kako je rekao, izostalo prisustvo čelnika ostalih partija. „U sve mi diraj, u Ustav mi ne diraj – to je ono što se krije iza deklarativne afirmacije većine partija po ovom pitanju u ovom trenutku, dva dana pre obeležavanja Sretenja“, rekao je Pastor i ukazao na značaj postizanja konsenzusa oko osnovnih vrednosnih elemenata, jer se ne sme ponoviti situacija iz 2006. godine u kojoj se ustav pisao u dnevopolitičke potrebe. „Ne sme se ponoviti

situacija da se za ustav glasa iz straha zbog odgovornosti u slučaju neuspelog referenduma. Mi ćemo jasno zastupati i govoriti o promeni Ustava bez obzira šta ostali politički akteri misle o tome“, rekao je Pastor. **„Ustav je materija koja mora da odslikava život zajednice, a ako ne uspemo da promenimo zajednicu tako da to bude zajednica poverenja svaki pokušaj je uzaludan,“** naglasio je Pastor.

Teodora Vlahović, poslanica Narodne skupštine Republike Srbije i predstavnik Demokratske stranke, istakla da je pravo vreme da se počne sa (javnom) raspravom o promeni ustava. **„Počinjemo ozbiljno da razgovaramo i da se pripremamo za novi ustav, a to mora da potraje**

jer se promeni Ustava kao najvišem pravnom aktu treba ozbiljno i temeljno pristupiti, zbog čega je izuzetno važno što danas razgovaramo o tome“, istakla je Vlahovićevea.

Mirjana Jovanović Tomić, predstavnik Lige socijaldemokrata Vojvodine rekla je da je Srbiji potreban novi ustav i da je taj ustav potreban odmah, jer „živimo pod okriljem Ustava koji je sporan i u proceduralnom i u sadržinskom smislu,“ i dodala da je neophodno je da se vršenje vlasti prebaci od partija u institucije vlasti. Ona se, kao i Svetozar Čiplić, složila sa predlogom posrednog izbora predsednika države u parlamentu, ali je predložila nešto drugačiji način izbora za parlament, gde bi polovina poslanika bila neposredno birana iz redova civilnog sektora i građana. Ona je takođe istakla pitanje decentralizacije kao ključno pitanje, ne samo u odnosu na garancije postojećoj autonomiji Vojvodine, već i u odnosu na potencijalno osnivanje novih pokrajina i davanje nadležnosti lokalnim samoupravama. „**Potrebno je da se odmah nakon izbora i konstituisanja parlamenta, pred poslanike otvori pitanje ustavno-pravne procedure o donošenju novog ustava i da se novi ustav donese odmah nakon konstituisanja**“, zaključila je Jovanović Tomić.

Diskusija je bila posvećena osvrtima na konkretne predloge iznete u izveštaju politike i komentarima učesnika – predstavnika političkih partija, institucija APV, grada Novog Sada, organizacija civilnog društva i medija. Predsednik Pokrajinskog odbora DS u Vojvodini, **Miroslav Vasin**, istakao je da će usaglašavanje Statuta APV biti dobar primer po kome će se videti zrelost političke kulture koja je pomenuta na početku rasprave u smislu konstruktivne saradnje vlasti i opozicije kada je u pitanju opšti interes političke zajednice i donošenje novog ustava. Predstavnik LDP-a, **Dušan Mijić**, istakao je potrebu

obezbeđenja autonomije na svim nivoima. U diskusiji je takođe istaknuto da su regionalizacija zemlje i izborni sistem koji bi predstavljao kombinaciju većinskog i proporcijalnog sistema, dve stvari o kojima treba ozbiljno razmisliti.

Istraživački forum Evropskog pokreta u Srbiji je [inicijativu o promeni](#) Ustava Republike Srbije pokrenuo prošle godine, na šestogodišnjicu od njegovog donošenja, a rad koji je predstavljen u prostorijama Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine, predstavlja nastavak prethodnog istraživanja autora o neophodnosti i mogućnostima sprovođenja ustavne revizije u Srbiji. **U uslovima očekivane i neophodne revizije najvišeg pravnog akta Srbije**, EPuS nastoji da kroz konkretne predloge javne praktične politike podstakne intenzivnu javnu raspravu o razlozima za promenu i optimalnoj demokratskoj proceduri koja bi dovela do usvajanja novog Ustava i obezbedila njegov najveći mogući legitimitet.

Istraživački forum predstavlja programsko telo Evropskog pokreta u Srbiji u okviru koga se sprovode sveobuhvatna i dubinska istraživanja i analize aktuelne situacije u procesu reformi, odnosno pišu i predstavljaju alternativni predlozi za javnu praktičnu politiku za efikasniju i efektivniju reformu u oblastima relevantnim za proces evropske integracije Srbije. Projekat „Iščekujući novi Ustav“ Evropski pokret u Srbiji sprovodi uz podršku **ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji**. Rad Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji je podržan od strane „Think Tank Fund“ programa **Fondacija za otvoreno društvo**.